

Dilemmaer og bæredygtighed i demokratiske deltagelsesprocesser – når marginaliserede unges viden og erfaring står i centrum

Author: Ditte Tofteng & Mette Bladt

Affiliation: Københavns Professionshøjskole, Danmark

Contact corresponding author: Ditte Tofteng, dito@kp.dk

Resumé

I denne artikel har vi fokus på, hvordan stærkt marginaliserede unges viden og erfaringer kan bringes i spil og blive en faktor i udviklingen af bæredygtige svar på samfundsmæssige marginaliseringsproblemer. Her forstået som den viden og de erfaringer, der ikke almindeligvis bringes i spil i etableringen af nye tiltag og i beslutningsprocesser. Konkret har vi fokus på stærkt marginaliserede unges viden og erfaringer om netop det at være stærkt marginaliseret, ligesom fokus er på den professionelle viden og erfaring i arbejdet med denne målgruppe. Udgangspunktet for at diskutere dette er det analytiske arbejde fra forskningsprojektet 'Vild Velfærd', der foregik i et samarbejde med to grupper: unge, der kan karakteriseres som ekstremt marginaliserede, og (velfærds-)professionelle, der arbejder i feltet omkring disse unge. Artiklen argumenterer for, at disse unges viden og erfaringer potentielt kan etablere nye svar på komplekse sociale problemer. Men artiklen drøfter også, på hvilket grundlag konklusioner kan etableres, og i hvilket omfang – eller på hvilke måder – disse konklusioner bidrager til nye bæredygtige løsninger.

©2022 Ditte Tofteng & Mette Bladt. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Tofteng, D. & Bladt, M. (2022). Dilemmaer og bæredygtighed i demokratiske deltagelsesprocesser – når marginaliserede unges viden og erfaring står i centrum. *Forskning og Forandring, Special issue: Marginaliserede former for viden og forandring*, 5(1), 102–121. <https://doi.org/10.23865/fof.v5.3413>

Nøgleord

kritisk-utopisk aktionsforskning, marginaliserede unge, velfærdsarbejde, sociale reformer, vidensformer, erfaring

Abstract

Dilemmas and questions of sustainability within democratic participatory processes - when the knowledge and experience of marginalized youth are the centre of attention

This article focuses on how marginalized young peoples knowledge and experiences can be brought into play and become a factor in the development of sustainable responses to societal marginalization processes. *Marginalized* is here understood as the knowledge and experiences that are not normally brought into play in the establishment of new initiatives and in decision-making processes, specifically both a knowledge of highly marginalized young people and their experiences of being highly marginalized, as well as the professionals' knowledge and experiences of work with this target audience. The starting point is the experience gained from the project 'Vild Velfærd', which involved a collaboration between two groups: young people who can be characterized as extremely marginalized and (welfare) professionals working in the field that concerns these young people. The article argues that limited knowledge and experiences may provide new answers to modern social problems. At the same time, it discusses on what basis conclusions may be established and to what extent – or in what ways these conclusions contribute to new sustainable solutions to modern social problems.

Keywords

critical utopian action research, marginalized youth, welfare work, social reforms, experience, diverse forms of knowledge

Indledning: Forandring og marginalisering

Gennem en årrække har vi i vores forskning sat fokus på og været optagede af marginaliserede gruppers muligheder for at deltage i udviklingen af egne livsforhold og i sidste ende også samfundsmæssige forhold. Gennem demokratiske deltagelsesprocesser har vi forsøgt at etablere nye veje til deltagelse i den samfundsmæssige sociale praksis (Bladt et al., 2017; Tofteng & Bladt, 2020; Bladt & Percy Smith, 2017). I dette arbejde har vi haft fokus på den viden, de marginaliserede grupper besidder i kraft af deres erfaringer med at leve i udkanten af det etablerede samfunds normer og krav. Vi har samtidig haft fokus på den viden, de professionelle, der arbejder med disse målgrupper, besidder i kraft af deres professionelle erfaringer. Artiklen vil tage fat i disse vidensformer og de forandringsmuligheder, der potentielt ligger heri.

Vores forskning har haft en systematisk opmærksomhed på at videreudvikle den kritisk-utopiske aktionsforskning, som den oprindeligt er udviklet ved Birger Steen Nielsen og Kurt Aagaard Nielsen (2006). Vi har fokuseret på at bidrage teoretisk, metodisk og praktisk til de særlige deltagelsesprocesser, der er indenfor denne tradition (Tofteng & Bladt, 2020). Pointen har været at udvikle ny viden og nye ideer og løsninger på kendte, men uløste problemstillinger. I mange tilfælde har den nye viden og de nye løsninger udmøntet sig i lokale eksperimenter eller nye dialogformer i et

givent lokalområde eller en given institution (Bladt et al., 2017; Tofteng & Bladt, 2020; Bladt et al., 2021). Disse lokale løsninger fremstår umiddelbart som succeser både for praksis og for forskningen, men alligevel er der grund til at diskutere løsningernes rækkevidde og indbyggede dilemmaer.

Velfærdsfeltet er for nuværende fyldt op af (sociale) reformer, løsninger, metoder, koncepter og politikker, der er udviklet på mere eller mindre demokratisk eller fagligt grundlag (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021; Vaaben & Plotnikof, 2019; Aabroe, 2016). Disse løsninger kritiseres af det kritiske aktionsforskningsmiljø (og kritiske forskningsmiljøer i det hele taget) for at være for instrumentelle, for ikke at være relevante eller for at være ufleksible i forhold til lokale kontekster og den viden, der ligger her hos professionelle og borgere/brugergrupper. Kritikken sætter fokus på, hvordan mange af disse løsninger bygger på en ekspertviden, der ekskluderer og måske endda umyndiggør andre vidensformer (Nielsen, 1997). Samtidig peger både unge og professionelle på, at de nuværende løsninger ikke i tilstrækkelig grad retter sig mod et liv levet i udsathed, ej heller giver de en hensigtsmæssig ramme for det velfærdsprofessionelle arbejde, og dermed peges på den problemstilling, at nuværende løsninger i for lav grad eller slet ikke bygger på viden fra det levede liv og arbejdsliv (Tofteng & Madsen, 2020).

I det lys er nye ideer og praksisser udviklet lokalt i demokratiske deltagelsesprocesser at foretrække, fordi de i udgangspunktet er forankret i den lokale viden. Men instrumentaliseringskritikken fremtræder således som et dilemma; overførslen eller generaliseringen af viden og løsninger til andre arenaer end oprindelsesstedet vil betyde en instrumentalisering eller et tab af humant grundlag (Horkheimer & Adorno, 2001; Negt, 1985; Nielsen, 2011; Mortensen, 2013), selvom dette ikke kendetegner løsningerne i deres oprindelige kontekst. Således kan – eller måske endda vil – ideer og løsninger udviklet igennem demokratiske deltagelsesprocesser ende i samme instrumentalisering. Ofte bliver løsningen for (aktions-)forskeren derfor, at det er selve den demokratiske metode, der videreføres. På den måde har man så at sige ryggen fri som forsker. Men hvad så med de nye relevante analyser, den viden og de konkrete ideer, der også er udviklet i processen, og som rent faktisk peger på nye potentielt bæredygtige svar, der vil kunne modvirke marginalisering?

I denne artikel vil vi drøfte denne indbyggede vanskelighed. Artiklen vil tage empirisk udgangspunkt i det netop afsluttede forskningsprojekt, 'Vild Velfærd', hvor vi sammen med en gruppe marginaliserede unge og en gruppe velfærdprofessionelle har arbejdet med at finde nye bud på velfærds løsninger, der imødekommer de hyperkomplekse problemer, der præger de unges situation. Teoretisk vil artiklen rammesætte diskussioner om kritisk teoretiske samfundsdiagnoser, utopier, som bud på veje til forandring, marginaliserede liv og livsvilkår og den vanskelige balance mellem konkret forandring og instrumentalisme (Tofteng & Bladt, 2020; Bladt et al., 2017; Mathiesen, 1971; Negt, 1985; Nielsen, 1996; Adorno & Bloch, 1990; Bloch, 1986; Lewin, 1946). Afsluttende drøfter vi, om projektet har skabt synlige konturer af nye løsninger, der kan skabe mere bæredygtig praksis i arbejdet med marginaliserede unge.

Eller om projektet i højere grad har reproduceret, endda måske etableret, selvsamme fremmedgørende løsninger, som de er tænkt som alternativer til, på trods af projektets forankring i den lokale viden og erfaring.

Baggrund og udgangspunkter: Projekt 'Vild Velfærd' og *wicked problems*

Forskningsprojektet 'Vild Velfærd', der som nævnt udgør det empiriske grundlag, var et aktionsforskningsforløb, der rettede blikket mod velfærdsstatens organisatoriske løsninger på området omkring marginaliserede og kriminaliserede unge med særligt blik på storbyen som kontekst¹. Når vi definerer målgruppen som stærkt marginaliserede og kriminaliserede unge – i en urban kontekst – har det flere forskellige pointer. Dels er det en pointe, at de unge vi har samarbejdet med, (blandt andet) er kendetegnet ved, at de opholder sig uhensigtsmæssigt meget i det offentlige rum.

Netop unge, der 'hænger ud' udenfor, ved togstationer eller lignende, er genstand for utrolig meget opmærksomhed i Danmark. Vores nuværende statsminister har endda af flere omgange i offentligheden omtalt denne type unge – i mere eller mindre nedladende vendinger – som nogle, der skaber utryghed for alle andre. Ligesom der i de senere år er udviklet – eller skærpet – flere politikker, der meget direkte omhandler denne gruppe unge og deres 'forkerte adfærd' (eksempelvis Regeringen 2018 (2021); Regeringen 2021). I disse politikker og den offentlige debat beskrives denne gruppe unge som nogle, der er ude på ballade, generer andre, er voldelige, stjæler osv. Om de rent faktisk er det eller har gjort noget af ovenstående er ikke en del af debatten. Der kan således argumenteres for, at denne gruppe unge opfattes som kriminelle, om de er det eller ej (Bladt & Christensen, 2020, 2021). Derfor definerer vi dem her som *kriminaliserede* og indikerer, at de ikke nødvendigvis er kriminelle. Samtidig er det klart, at gruppen af unge er marginaliserede, og at byen som kontekst sætter en særlig ramme for marginaliseringsdynamikker; de tilbud, de boligområder og de sociorumlige kontekster, der eksisterer i byen, er særlige og med til at definere livsvilkårene for unge. Marginalisering har således et særligt udtryk i den urbane kontekst (Justitsministeriets forskningskontor 2012, 2021).

I sociologiske og pædagogiske sammenhænge taler man om de sidste 2 %; de unge, der så at sige falder igennem velfærdens sikkerhedsnet og marginaliseres på flere forskellige måder. Det er repræsentanter fra denne ungegruppe, vi samarbejder med i 'Vild Velfærd'. Gruppen er sammensat af både piger, unge kvinder, drenge og unge mænd. Vi valgte at have unge med, der både var over og under 18 år, da vi ved fra både

1 Projektet løb i perioden 2018–2022. Projektet er finansieret af Københavns Professionshøjskole samt medvirkende institutioner, primært boligforeningen 3B (nu KAB) og Københavns Kommune via delta-gernes institutioner. Projektet foregik i forlængelse af et allerede etableret, længerevarende samarbejde med 3B's boligsociale indsats og derigennem Københavns kommune. Projektet var en videreudvikling af projekterne 'All In' og 'All In medarbejderforløb', der begge havde til formål at styrke indsatsen overfor marginaliserede unge i udsatte boligområder (Bladt & Christensen, 2020; Tofteng & Madsen, 2020).

egen og anden forskning, at der er markant kvalitativ forskel på de problematikker og udfordringer, unge henholdsvis over og under 18 år oplever, dels i forhold til hverdagslivet, men også (og måske især) i forhold til muligheder i og møder med det danske velfærdssystem. Kønsmæssigt sammensatte vi også gruppen på en særlig måde, nemlig med en fordeling med en tredjedel af hunkøn og to tredjedele af hankøn. Denne fordeling valgte vi for at ramme en nogenlunde retvisende statistisk repræsentativitet, idet der er flere drenge/unge mænd, der opholder sig i offentlige rum, end der er piger/unge kvinder. I forhold til etnisk repræsentation var der flest unge deltagere med minoritetsetnisk baggrund, men der var også majoritetsdanske unge i gruppen. Dette afspejler, at der statistisk set bor flere minoritetsetniske unge i de udsatte boligområder i København.

Særligt denne artikels ene forfatter har i en årrække arbejdet specifikt med ungemålgruppen. Her viser resultaterne gang på gang, at de eksisterende velfærdsløsninger såsom skoler, klubber mv. ikke formår at have en nævneværdig positiv rolle og funktion, når det drejer sig om at afhjælpe disse unges marginalisering og kriminalisering. Værre er det dog, at heller ikke den (omfattende) mængde af særlige tilbud, projekter og tilrettelagte forløb, matrikelløse tilbud, gadeaktiviteter, ungdomsklubber, ungdomsuddannelser, særligt tilrettelagte skoletilbud (STU) og beskæftigelsesindsatser synes at imødekomme disse unges problemer (Bladt, 2013; Bladt & Christensen, 2020, 2021; Bladt et al., 2021). I de kontinuerlige analyser af disse paradokser og dilemmaer begynder karakteren og sammensætningen af de unges problematikker at fremtræde som betydningsfulde. Igennem forskningsprojektet 'Vild Velfærd' begyndte vi at forstå og begribe de unges problemkompleks inspireret af det, der i internationale forskningsmiljøer betegnes som *wicked problems* (Rittel & Webber, 1973; Conklin, 2008). *Wicked problems* er oprindeligt, som forståelsesramme, opstået indenfor planlægningsforskningen. Ligesom andre (se Hagedorn et al., 2021) erfarede vi, at forståelsen bidrager med noget nyt til det pædagogiske felt og den sociologiske forskning. En af pointerne er, at velfærdsarbejdet for nuværende i udgangspunktet arbejder efter en logik, "hvor årsag og virkning afdækkes som udtryk for såkaldt tamme problemer (...), der efterfølgende ideelt set løses gennem identifikation og implementering af afprøvede, ofte evidensbaserede, metoder" (Hagedorn et al., 2021, s. 1)². Netop dette er på sin vis i høj grad en modsætning til de unges (vilde) problemer.

2 Heldigvis ser vi tendenser til, at det politiske felt begynder at forstå situationen i forhold til hyperkomplekse problemer. Forsk 2025 beskriver situationen således: "Udsatte gruppers problemer er ofte af en kompleks karakter. For eksempel kan en udsat borger eller familie have behov for støtte fra både sundheds-, beskæftigelses- og socialektoren spændende over socialpædagogiske og sundhedsfaglige indsatser, misbrugsbehandling, kronikerrådgivning, botilbud osv." (Uddannelses- og forskningsministeriet, 2017, s. 200–201). Tillige arbejder den nyetablerede kommission for 2. generationsreformer ud fra følgende forståelse: "Udfordringerne er generelt komplekse og kan ikke løses med de samme reformpolitiske greb, som tidligere har været mest anvendt" (Finansministeriet, 2020, s. 5)

De unges problemkomplekser kan ikke forstås i en lineær logik, og de følger heller ikke i deres natur de logikker, der styrer de organiseringer og forvaltninger, vi har opbygget vores velfærdssystem i forhold til, nemlig de tamme problems logik (Bladt et al., 2021; Williams, 2016; Edwards, 2011; Bladt et al., 2017; Bladt, 2013).

At forstå de unges problemer som *wicked problems* er således at forstå dem som hyper komplekse, sammensatte og foranderlige og ikke tilpasningsegnete i forhold til eksisterende systemsvar/tilbud/løsninger. Stærkt marginaliserede unge har ikke et første og største problem; de er ramt af en række forskelligartede sociale problemer, der både er strukturelle, kollektive og individuelle. Og der findes ikke en rigtig rækkefølge, problemerne kan løses i.

Med sociologen Oskar Negt i hånden kan vi også betragte de vilde problemer som et udtryk for den opdeltede verden, vi lever i. Negt taler om to virkeligheder, hvor den første virkelighed beboes af dem, der besidder et regelmæssigt arbejde, har en sikker arbejdsplads og som regel stemmer på de partier i den politiske midte, der udgør den ”demokratiske konsensus” (Negt, 1985, s. 62). At de selv har en sikker plads, tilskriver de deres egen indsats, ligesom de går ud fra, at de personer og grupper, der falder ud at dette ordnede samfund, selv er skyld i det. Den anden virkeligheds social-kulturelle og politiske sammensætning er tværtimod yderst uensartet (Negt, 1985, s. 63). De, der bebor denne virkelighed, lever som objekter for systemet. Negt nævner mennesker på kontanthjælp, socialpsykiatriske patienter og folk, der lever fra hånden til munden³.

Den teoretiske kombination af Negts to virkeligheder og forståelsen af *wicked problems* kan være med til at understøtte og forklare, hvorfor de unge ikke ’bare’ kan tage sig sammen og deltage i samfundslivet med den første virkeligheds logik. De hyper komplekse problemer betyder, at selvom de unge ønsker at være deltagende i den første virkelighed (og det ønsker de), så kan deres livssituation ikke passe ind – deres problemkompleks kan ikke håndteres i den orden, der karakteriserer den første virkelighed. Problemet er, at både systemer og arbejdsfunktioner i den første virkelighed som nævnt ikke har mulighed for at genkende og dermed reagere på *wicked problems*. Resultatet er, at de unge misforstås som ’u-samarbejdsvillige’ og mødes af et system, der vil have dem et andet sted hen, end der hvor de er, og vigtigere endnu: Vil have dem et andet sted hen, end det er muligt for dem at komme – i den nuværende situation (Bladt, 2013).

Omvendt oplever velfærdsprofessionerne en række meget vanskelige forhold i arbejdet med netop denne målgruppe. Vi har i et tidligere projekt arbejdet med

3 En kritisk kommentar til Negts perspektiv om de to virkeligheder er todelt; dels kan der argumenteres for, at teorien, der efterhånden har et kvart århundrede på bagen, kan trænge til en fornyelse. Dels i forhold til at den har et særligt fokus på arbejde og arbejdsmarkedet. Dels kan der argumenteres for, at opdelingen i to virkeligheder er noget dikotomisk og måske endda for simpel i en verden – en virkelighed – hvor vi begynder at tale om hyper komplekse problemer. Når vi alligevel finder det interessant i denne sammenhæng, er det, fordi forståelsen af de to virkeligheder bidrager til at forstå marginaliseringsdynamikker og det levede liv i marginalisering på nye måder.

udgangspunkt i velfærdsprofessionelles arbejde med målgruppen (Bladt et al., 2021; Tofteng & Madsen, 2020). Her viser resultaterne, at de professionelle, særligt pædagogerne, finder det vanskeligt at få plads til arbejdet med denne gruppe. De professionelle oplever, at deres arbejde i et vist omfang forhindres af særligt to strukturelle barrierer. Dels en ufrihed i deres arbejde; rationaler som målstyring, dokumentation etc. giver en meget snæver ramme for frihed i det pædagogiske arbejde og den professionelle faglighed. Dels peger de professionelle på, at den nuværende sektoropdelte forvaltningslogik, der præger kommunerne, er uhensigtsmæssig for opgaveløsningen. At gå på tværs af sektioner, forvaltninger, institutioner og ikke mindst på tværs af civilsamfund og velfærdssamfundets institutioner synes fyldt med forhindringer og er særdeles vanskeligt (Tofteng & Bladt, 2017). Endvidere ser vi det forhold, at de professionelle har svært ved helt praktisk at finde og dermed komme i kontakt med de unge. Et forhold, der er problematisk, men måske ikke så overraskende, da disse unge netop er karakteriseret ved ikke at være de steder, hvor de professionelle er. Hverken unge eller professionelle er således tilfredse med den eksisterende velfærdsorganisering, hvilket var udgangspunktet for 'Vild Velfærd'.

Teoretisk rammesætning: Projekt 'Vild velfærd' – og kritisk-utopisk aktionsforskning

'Vild Velfærd' var i udgangspunktet inspireret af kritisk-utopisk aktionsforskning. En aktionsforskningstradition, hvor man i lighed med resten af aktionsforskningsmiljøet er optaget af demokrati, forandring, deltagelse og en generel respekt for menneskers viden (Brydon-Miller et al., 2003). Kritisk-utopisk aktionsforskning er primært karakteriseret ved sin praksisforankrede fortolkning af kritisk teori (Husted & Tofteng, 2014). Kritisk teori er et teoretisk rammeværk, der blev introduceret af Max Horkheimer og Theodor Adorno i 1940'erne (Horkheimer & Adorno, 2001). Adorno og Horkheimer var optaget af forholdet mellem forskning (videnskab), viden og demokrati med et særligt blik for videnskabens rolle i samfundsudviklingen. Deres pointe var, at hvis ikke videnskaben selv udvikler viden under demokratiske forhold, så vil videnskaben være medskabere af en udemokratisk samfundsudvikling og vidensskabelse. Således agiterede de for en forståelse af videnskab som andet – og mere – end værdineutral og generel gyldig. Nielsen og Nielsen læser Adorno sådan, at viden må skabes i samspil mellem det, der er, og det, der kan blive eller bør være (Nielsen & Nielsen, 2006).

Den kritiske teori er således optaget af kritiske analyser af inhumane, reificerede og udemokratiske samfundsudviklinger og ikke af, hvad der kan bringes til at ske på et konkret niveau, hverken når det gælder samfundsreformer eller projekter genereret 'fra neden', fordi forståelsen i denne tænkning er, at enhver form for praktisk udmøntning af ideer til handling rummer risikoen for instrumentalisme (Husted & Tofteng, 2006; Bladt, 2013). Kritisk teori skelner således ikke mellem *bottom up* og *top down*. Med det kritisk teoretiske blik indeholder al ny begyndelse væsentlige farer for nye

potentielt totalitære strukturer og fare for, at arven efter de eksisterende udformninger, interesser og magtstrukturer lever videre i nye udformninger (Bladt et al., 2021; Adorno & Bloch, 1990). Ligegyldig hvorfra de gode ideer om nye strukturer, modeller eller reformer kommer, er de i risiko for at blive instrumentaliserede og derigennem fremmedgøre slutbrugeren.

Når man som (aktions-)forsker eksplicit sætter en normativ interesse eller et socialt engagement på dagsordenen og privilegerer mangfoldige former for viden, er det således ikke en selvfølge, at det medfører større lighed, demokrati eller mere bæredygtige løsninger. Projekternes eksplicite sociale engagement og forandringsambition må underlægges samme kritiske undersøgelse som alle andre projekter, reformer og koncepter. I den kritisk-utopiske aktionsforskning efterstræbes denne kritiske undersøgelse gennem metodiske greb inspireret af fremtidsforskeren Robert Jungk. Jungk var optaget af udviklingen af demokratiske arenaer og udviklingen af redskaber og praktiske greb, der muliggjorde demokratisk forandring. Jungks kritiske udgangspunkt var, at fremtiden er formet af en lille elite, hvilket for majoriteten resulterer i en følelse af fremmedgjorthed. Jungk adresserer forandringsperspektivet og skriver, at vi ikke må gå blindt ind i fremtiden (Jungk, 1988). Han udvikler på denne baggrund en metodisk tilgang til i praksis at transcendere fremmedgørelse og udemokratisk udvikling (se Paaby et al., 1992; Jungk & Müllert, 1984). En yderligere inspirationskilde til kritisk-utopisk aktionsforskning er Negt, som er nævnt tidligere. Negt er kritisk teoretiker, men hvor de første generationer af kritiske teoretikere havde et noget pessimistisk fremtidsperspektiv, formulerer Negt et emancipatorisk perspektiv, hvormed han åbner for muligheden for alternativ udvikling, der kan tilvejebringe mere myndige liv med udgangspunkt i menneskers egen fantasi. Negt formulerer vejen til nye alternativer som et muldvarpearbejde:

Alternativerne til det bestående samfund er aldrig abstrakte og globale modudkast. Det er derimod et muldvarpearbejde, der frembringer det historisk virkningsfulde nye. Der flyttes ingen bjerge, men der opstår talrige muldvarpeskud, der en skønne dag måske forbinder sig til en helt ny samfundsmæssig struktur (Negt, 1997, s. 31).

Ifølge vores læsning af Negt er dette muldvarpearbejde potentielt set det, der kan skabe alternativer til instrumentaliseringsdynamikken eller dæmme op for selvsamme. Utopier bliver centrale i arbejdet med alternative fremtidsudkast, ikke kun for Jungk. I den kritiske teori forstås utopierne generelt som reelle mulige alternativer. Hos Bloch, der må siges at være den kritiske teoris mest dedikerede 'utopist', læser vi hvordan: "Den eksisterende verden omgives af den objektive-reale mulighed som af et uendeligt stort hav med realiseringschancer i, som så at sige blot venter på vores indgreb" (Bloch citeret i Jacobsen, 2003, s.70). Bloch beskriver hermed, hvordan det utopiske eksisterer som en objektiv realmulighed, der så at sige bare venter på, vi griber den. Dermed blandes forestillinger om en bedre nutid og fremtid med virkeligheden, som den

faktisk tager sig ud. Men på det grundlag er Bloch også noget kritisk, idet han mener, at vi som moderne mennesker er blokerede og fremmedgjorte i vores drømme og ønsker. Med andre ord er Blochs kritik, at selvom vi forsøger at drømme og skabe utopiske udkast, fanges vi altid af vores eget oplyste grundlag (Adorno & Bloch, 1990; Bladt et al., 2021; Bladt & Percy Smidt, 2021). Det betyder dog ikke, at man skal lade være; kun med udgangspunkt i det utopiske er en kritisk erkendelse mulig. Utopierne er nødvendige for at komme dybt nok i forståelse af det eksisterende samfund (Nielsen, 2001; Tofteng & Husted, 2021). Men nemt er det ikke: "Thoughts only happily coexist as long as they are plans or sketches, but one step further and the concrete difficulty of the work begins" (Bloch, 1986, s. 129).

De konkrete vanskeligheder handler historisk set om, at det 'oplyste grundlag' hviler på en bestemt distribution af magten baseret på viden i det moderne samfund. Ambitionen om at transformere eller påvirke beslutningsprocesser eller vidensgrundlag i feltet omkring udsatte grupper skal derfor også opfyldes gennem en reorganisering af magten via inddragelse af de aktører, der for indeværende ikke har en stemme (i nævneværdig grad), og dermed inddragelse af den viden, der potentielt kan gøre sig gældende som betydningsfuldt forandringsgrundlag.

For at eksperimentere med en redistribution af magt gennem mangfoldiggørelse af vidensformer direkte i forandringsprocesserne har vi gennem flere forskningsprojekter arbejdet med udgangspunkt i kritisk-utopisk aktionsforskning og det metodiske rammeværk, der som al anden aktionsforskning er optaget af demokrati, deltagelse og en respekt for menneskelige formål (Brydon et al., 2003; Reason & Bradbury, 2001). Det har handlet om at skabe forudsætninger for, at der i forskningsprojektets arenaer bliver mulighed for at udvikle og efterprøve egne ideer, drømme og utopier om en anden udvikling. Vi har således efterstræbt at påbegynde konkret forandring; dvs. at påbegynde *muldvarpearbejdet* mod en anden samfundsstruktur (Negt, 1985).

Konkrete metoder: Forskningscirkler og temaværksteder

Når forskningsambitionen er at sætte deltagelse i fokus for dermed at forsøge at akkumulere nye analyser, der potentielt indeholder nye frigørende og transcenderende løsninger og perspektiver, må de konkrete metoder også følge denne logik. Som nævnt har projektet to målgrupper med samme opgave – men fra hver deres udgangspunkt. Vi har samlet en gruppe professionelle aktører som den ene gruppe og en gruppe stærkt marginaliserede unge som den anden. Vi har givet begge grupper samme forskningsspørgsmål: *Hvilke velfærdsorganiseringer vil professionelle og unge formulere og afprøve for at udvikle velfærds løsninger, der kan genkende og håndtere wicked problems, og hvordan kan disse nye løsninger og organiseringer skabe alternativ bæredygtig praksis?*

Konkret har vi i projektet arbejde med to forskellige metoder – temaværksteder med de unge og forskningscirkler med de professionelle. De to forskellige metoder er

valgt under hensyntagen til de to gruppers deltagelsesvilkår, men også ud fra, at vi selv ønskede at afprøve og efterprøve de to metoders forskellige fordele og ulemper (for en uddybning af valg og af selve metoderne læs eksempelvis Bladt et al., 2021; Bladt, 2014).

Forskningscirkler

Vi har arbejdet med en gruppe professionelle aktører på feltet, der alle i deres daglige arbejde er ansvarlige for og arbejder med marginaliserede unge. Det er de som pædagoger i fritids- og ungdomsklubber, som boligsociale medarbejdere, som gadeplansarbejdere, som uddannelsesvejledere osv. Gruppen var på 25 deltagere, men disse deltog kun periodevis, og det betød, at der ved de enkelte møder kunne være mellem otte og 25 deltagere. Vi har mødtes 14 gange i perioden 2019–2021. Der har bl.a. været oplæg fra forskere og praktikere på feltet, der bragte ny indsigt, viden og uddybelse af særlige temaer. Der har været møder med analyser af eget arbejdsliv, herunder det netværk, de samarbejdsflader og de unge, som er en del af den hverdag, deltagerne har eller ønsker sig. Der har desuden været møder med udvikling af utopiske ønsker og visioner for det velfærdssystem, de professionelle ønsker omkring de unge, når de helt selv kunne bestemme. Formen har været inspireret af *forskningscirkler* – en internationalt anvendt aktionsforskningsmetode, der er karakteriseret ved et samarbejde mellem praktikere og forskere, der er dialogisk og undersøgende (Härnsten, 1994). Der er tale om en brobyggende metode til samskabelse og fælles kundskabsproduktion, der rækker ind i praksis og i forskning, og der efterstræbes en orientering mod en co-produktion af viden mellem forsker og deltager (Härnsten, 1994; Driskell, 2002; Engelstad, 1995).

Temaværksteder

Ungeforløbet var bygget anderledes op. Der arbejdedes med en metode udviklet specifikt til ungeområdet kaldet *temaværksteder* (Bladt, 2013). Temaværksteder er inspireret af fremtidsværkstedet (Jungk & Müllert, 1984). I temaværkstederne stilles skarpt på en særlig udvalgt tematik, en given ramme eller som i 'Vild Velfærd' et forskningsspørgsmål. Temaværkstederne satte fokus på de unges opfattelser og forestillinger om ungeliv i forhold til fire sociologiske niveauer – hjemmet, lokalområdet/gaden, samfundet og det virtuelle liv. Forløbet var systematisk struktureret, så de unge arbejdede analytisk med deres forståelse og vurdering af, hvad de oplevede som barrierer og muligheder (risiko eller beskyttelsesfaktorer) i relation til livet som marginaliseret ung i forhold til ovenstående niveauer. Rekrutteringen er foregået gennem vores netværk af københavnske pædagogiske institutioner. De unge er samtidig fra forskellige bydele i København, nemlig Amager, Sydhavn og Nørrebro. Samlet var 12 unge tilknyttede, som nævnt en tredjedel piger og to tredjedele drenge. Gruppen mødtes i projektet hver tredje uge i perioden september 2019 til september 2021.

Datagrundlag

Artiklens datagrundlag består således af materiale udviklet i forskningscirkler og temaværksteder og repræsenterer dermed et professionsperspektiv og et ungesperspektiv, der illustrerer de to gruppers erfaringer, viden og analyser. Vores rolle har været at facilitere metoderne, det vil sige værksteder og forskningscirkler, men også at bringe inspiration og nye elementer ind i de analytiske processer. Det kan fx være faglige oplægsholdere i forskningscirklerne eller besøg af politikere i temaværkstederne. I værkstederne og forskningscirklerne hænger der altid store ruller papir på væggene, hvorpå vi skriver et kollektivt referat. Det er dette materiale, der sammen med eventuelle PowerPoints fra oplæg, programmer for dagen og andre skriftlige input, som udgør protokoller (vi henviser til følgende publikationer for uddybning af materialernes fordele og ulemper: Husted & Tofteng, 2006; Bladt, 2013). Det er således også dette materiale, der udgør empirien i den følgende analyse og diskussion.

Således understøtter vores metodiske greb og arenaer og det (kritisk) utopiske arbejde hinanden i et konkret forandringsarbejde, som formuleret af en af den kritisk-utopiske aktionsforsknings fædre:

I fællesskab med dem vi arbejder sammen med, søger vi det ufærdige. Men vi er ikke så tilbageholdende som Adorno. Det utopiske skal finde sted, en mangfoldighed af steder, men det skal også finde stabile holddepunkter, skaffe sig et vedvarende fodfæste i hverdagen. Kun hvis det lykkes, kan vi gøre os håb om at en utopisk orientering kan begynde at danne grundlag for den nødvendige samfundsmæssige orientering mod bæredygtighed. (Nielsen, 2011, s. 75)

Analyse: perspektiver for bæredygtig forandring i det konkrete arbejde

Gennem ovenstående teoretiske platform fra den kritiske teori og den kritisk-utopiske aktionsforskning vil vi se på, hvordan analyserammen fra de to virkeligheder samt viden opbygget i de demokratiske deltagelsesprocesser kan hjælpe os til at forstå de udfordringer og muligheder, der eksisterer i denne type forskningsbaseret praksisudvikling. Vi vil gøre dette ved to analytiske nedslag, 'Livet i den anden virkelighed spejlet af den første virkelighed' og 'Social læring og kollektive platforme som professionelt 'svar'' som to muldvarpeskud i Negts forstand. En videre undersøgelse af, om disse to muldvarpeskud forbinder sig eller ikke, kan pege på potentialer for videre forandringer i den samfundsmæssige struktur, som viser sig i vores empiri.

Livet i den anden virkelighed spejlet af den første virkelighed

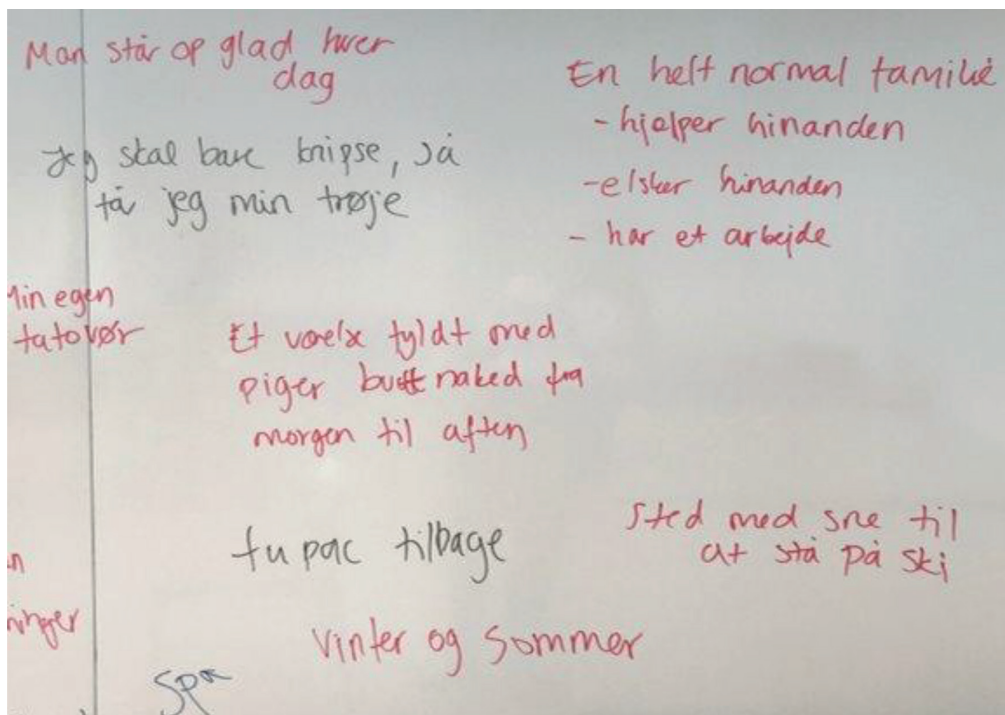
'Et normalt liv' kunne være en analytisk overskrift på de unges utopiarbejde både i 'Vild velfærd' og i alle de andre forløb, vi har faciliteret gennem de sidste ti år. En

familie, et hus, en uddannelse og et arbejde er de unges gennemgående utopi – ofte efterfulgt af en kommentar som: ”Jeg vil bare gerne være normal”. Hvilket bekræfter Negts pointe om, at mennesker, der hører til i den anden virkelighed, hører til i den anden virkelighed *mod* deres vilje (Negt, 1985).

Når de unge fortæller om deres opvækst og nuværende livssituation, bliver det tydeligt, at de har haft en markant anderledes opvækst og anderledes levevilkår end majoriteten af den danske ungebefolkning. Det betyder, at de har en række erfaringer med det levede liv i marginalisering; en type marginalisering, der i høj grad indeholder *wicked problems* eller hyper komplekse problemstillinger. De unge deltagere har således rig erfaring med at være ‘på kant’ og udenfor. De fleste af dem passer ikke ind i de gængse konventioner om ‘god’ og ‘rigtig’ social opførsel, hvilket bevirker, at de ofte har problemer med at være i skolen, i klubberne, i fritidsforeninger, i det offentlige rum etc. Nogle af dem har erfaringer med at vokse op i en familie, der er markant anderledes end kernefamilieidealet. Anderledes på måder, der kan bevirke, at det er meget vanskeligt for dem at indgå i mellem menneskelige relationer såsom venskaber og kæresteforhold og at deltage i institutionelle sammenhænge. Mange af dem har, som før nævnt, en anden etnisk oprindelse end dansk, hvilket i sig selv er en stor barriere, eksempelvis i forhold til uddannelse og arbejde (Gilliam, 2022). Kultur og måske især religion kan også have stor betydning i forhold til rettigheder kønnene imellem, hvilket er et forhold, der oftest tematiseres af de unge piger og kvinder, der deltager.

De fleste af de unge er som nævnt vokset op og færdes i udsatte lokalområder, hvilket i sig selv er belastende ift. stigmatisering, kriminalisering og generel udsathed/utryghed (Wacquant, 2013; Justitsministeriets, forskningskontor 2012/2021; Bladt, 2013; Bladt & Christensen, 2020). Samtidig beskriver de unge deltagere hyppig kontakt til det forvaltningsmæssige system; de sociale myndigheder, politiet, fængselssektoren, behandlere, sagsbehandlere og andre forvaltere og myndighedspersoner. Kontakten er primært problematisk og negativt ladet og sanktionerende (protokol 3.10.2019, 31.10.2019, 28.11.2019, 19.12.2019). Således er deres livssituation og problemkompleks vævet sammen af strukturelle, individuelle, kollektive, systemiske, kulturelle og religiøse forhold, der tilsammen bliver *wicked*. Der er ingen umiddelbar løsning og ikke et oplagt sted at starte.

De unges livssituation og erfaringer afspejles i deres utopier. På vægaviser fra temaværkstederne med ungegruppen står ‘adgang til uddannelse’, og ‘man har et arbejde’ eksempelvis side om side med ‘våben i hjemmet’, ‘flytte hjemmefra, når man er gift’ og ‘ingen voldtægt’ som ønsker for et ungdomsliv. Dette kan siges at være lidt usædvanlige udmeldinger, der igen står side om side med ønsker om ‘opvarmet pool’, ‘walk-in-closet’ og ‘drinks’ (protokol 26.6.2020, 2.10.2020). Der er også udsagn, der kan siges at afspejle de unges alder og dermed er helt ‘almindelige’. Det er udsagn som ‘Lige rettigheder for køn’, og ‘Man har et godt forhold til sin familie’ (protokol 11.6.2020, 25.6.2020, 24.9.2020).

Billede af vægavis, temaværksted 25.6.2020.

De unge er kun alt for bevidste om, at de lever anderledes liv, og at de har andre livsmuligheder og -betingelser end deres jævnaldrende. De ved godt, at de ikke er 'normale', men de ved samtidig godt, hvad det normale er, eller måske gør de ikke, men de ved, at der findes 'et normalt liv', og at andre har sådan et. Og det er en del af deres marginalisering at vide det: spejlet af den første virkelighed bliver den anden virkelighed mere forkert, mere absurd, mere marginal.

Når Negt laver en (ret så skarp) dikotomi mellem den første og den anden virkelighed og betoner, at de to virkeligheder står overfor hinanden med hver sit virkeligheds-perspektiv, vil vi argumentere for, at det kun er 'den halve sandhed'. Han påpeger fx, at der er "ikke blot tale om et rent sprogligt forståelsesproblem, fordi det jo ikke kun er sproget, der er faldet fra hinanden, nej det er et spørgsmål om forskellige måder at tænke på, forskellige tidsperspektiver, specifikke oplevelses- og erfaringslogikker, der omfatter både objektverdenen, selvforståelsen og adfærdsorienteringen" (Negt, 1985, s. 64). Når Negt påpeger, at de to virkeligheder interagerer strukturelt i et dialektisk forhold og hver især, ud fra sig selv, skaber deres præcise modsætning (Negt, 1985), så ser vi i arbejdet med de unge, at de to virkeligheder også interagerer konkret, eller sagt med andre ord, der er interaktion og udveksling mellem de to virkeligheder, i den forstand at de unge fra den anden virkelighed spejler sig selv, deres liv og samfundet som sådan i den første virkelighed. De unge ved, de er forkerte, fordi de ved, at den første virkelighed er den rigtige.

Når vi anskuer materialet, bidrager det til en udvidet forståelse af marginalisering og problemerne ved at skulle overskride marginalisering. Politiske tiltag, pædagogiske løsninger og uddannelsessektoren fungerer alle i den første virkelighed. Og i dette materiale er det tydeligt, at de unge ønsker at være en del heraf, men det er for nuværende ikke muligt for dem.

Social læring og kollektive platforme som professionelt svar

Det institutionelle og pædagogiske felt omkring de marginaliserede unge er på sin vis fyldt med projekter og initiativer, der er centreret om de unge, og hvor de unge er centrale deltagere. Eksempelvis planlægges der mange sportsaktiviteter, særligt fodboldturneringer, af professionelle, hvor de unge er turneringsdeltagere. Der er også eksempler, hvor de unge inviteres til at komme med ideer til tiltag, som de professionelle så planlægger, og de unge deltager i selve aktiviteten (en fest, en bowlingtur osv.). Lidt groft sagt kan man sige, at disse aktiviteter bliver til en slags ønskeliste fra de unge til de professionelle, og de unge fastholdes som passive brugere af diverse pædagogiske tilbud. De professionelle i forskningscirklerne er klar over, at de mange gange tager de unges ideer og løber med dem. Af mange grunde. Det handler om tilliden til de unges kompetencer – kan de virkelig selv gøre det? Det handler om tiden – det går simpelthen hurtigere, når de selv gør det. Og det handler om feltet og deres forforståelse af, at det sådan set er deres opgave at udføre pædagogisk arbejde selv. Det bliver derfor interessant, når de professionelle sammen i forskningscirklerne sætter fokus på, hvordan arbejdet i højere grad kan centreres om de unges egen deltagelse.

De udvikler fx et udkast til en 'Bydel med de unge i centrum' og retter her en skarp kritik af de eksisterende velfærds løsninger som alt for individrettede (Tofteng et al., under udgivelse). Her er de på linje med Mathiesen, der beskriver, at i det velfærdsprofessionelle arbejde med udsatte sker der det, at "'individualbehandlingen' kan opphøyes til en særskilt ideologisk legitimering" (Mathiesen, 1971, s. 40). Mathiesen beskriver, hvordan det medicinske behandlingsrum spejles i socialt arbejde, hvilket resulterer i et individuelt fokus på de unges problemstillinger. Rammen for udviklingen af et skift i fokus fra individet til samfundsmæssige strukturer udtrykkes gennem udkastet til en "Bydel med de unge i centrum", som altså blev udviklet i en forskningscirkel.

Bydelsudkastets centrale element er et ønske om et tættere samarbejde med de unge selv. Deltagerne havde sammen og hver for sig mangfoldige erfaringer med deltagelsesprocesser for unge. Fælles var en optagethed af at arbejde med de unges ønsker og drømme og skabe rammerne for, at disse kunne påvirke kommende beslutninger og udviklingsveje.

Bydelsudkastet indeholder udkast til fire centrale værdier eller betingelser, der skal være til stede for, at de unge kan blive samarbejdende part i en udvikling af alternative velfærds løsninger. Her vil vi tage fat i ét element af udkastet. Hvor de første tre overskrifter eller værdier handler om, hvordan de professionelles arbejdsvilkår bør være

for at muliggøre en reel deltagelsesorientering i det velfærdsprofessionelle arbejde, handler den sidste overskrift om grundlæggende forandringer i den faglige og strukturelle tilgang. Overskriften for dette arbejde er 'Indsatser der retter sig mod samfundsmæssige dynamikker', og den fik ekstra opmærksomhed i gruppen. Der rettes her et kritisk blik mod et velfærdssystem og velfærdsorganiseringer, der grundlæggende bygger på individrettede og individuelt orienterede indsatser. Med overskriften foreslås derfor en afskaffelse af individuelle indsatser eller individrettede indsatser i en periode på fem år. Uddrag fra protokollen ser sådan ud:

Ingen individuelle løsninger

Bottom-up

Måltal for det individuelle liv

- kan medborgerskab være et måltal? /undersøgelse i urbanplanen

Arbejdet med de unge kan betyde større bevidsthed fx racial profilering/egen position

- at tage den i den individuelle samtale OG gribes af en løsning på et kollektivt niveau

Arbejder man kollektivt skaber det nye opgaver for den professionelle /velfærdsorganis

Kollektive indsatser

" - de kollektive handler ikke bare om inddragelse af den enkelte

Om at se på tværs af mange års arbejde med denne målgruppe

Kollektive handlen

De lokale svar på det strukturelle niveau

Centraliser det marginale (uddrag protokol FC 13)

Uddrag fra protokol 20.05.2021

Ingen individuelle indsatser

At dette er en utopi – lad os se hvor langt vi kan følge den

- ingen individuelle indsatser er en negation – det vi ikke vil have – de andre er det vi gerne vil have – i den virkelige verden skal det kollektive /individuelle sameksistere.

Er det ikke de individuelle indsatser der virker? (IPS)

At løfte kollektivt – naboskab

Forebyggelsesforståelse

Det boligsocial trækkes i retning af de individuelle

Ingen individuelle indsatser, men individuelle løsninger

Reaktion – modreaktion – hvad hvis vi hiver det så langt i den anden retning?

Skolen er principielt en kollektiv indsats

Spydspidsen som individuel indsats

vold

Det samfundsmæssige problem/betingelser, der rammer de fleste af disse unge

(Uddrag protokol FC 14)

Uddrag fra protokol 10.05.2021

Protokollerne, der er nedskrevet i forbindelse med udfoldelsen af temaet, peger i mange retninger, som protokoller oftest gør. Men det er disse stikord, der til sidst får gruppen til at formulere et værdigrundlag i bydelen, som netop får overskriften 'Indsatser der retter sig mod samfundsmæssige dynamikker'. Det, der særligt fylder, er ønsket om at afprøve en 'afskaffelse af individuelle indsatser', og det skal ses i forhold til ønsket om at arbejde med kollektive indsatser sammen med de unge selv. Når de professionelle oplever, at de unge til stadighed udsættes for individuelle indsatser rettet mod deres individuelle mangler som arbejde, uddannelse eller deltagelse i øvrige

samfundsmæssige institutioner, ønsker de i stedet at se på, hvordan et forebyggelsesarbejde og et velfærdsarbejde kan gribes an i en kollektiv løsning eller ramme.

Når vi anskuer materialet fra Negts perspektiv, ser vi en række løsninger, der potentielt overskrider de to virkeligheder. De professionelles perspektiv er ikke i sig selv et brud, men deres ønsker om at rette blikket mod samfundsmæssige dynamikker – sammen med de unge – kan eventuelt skabe et brud. Som det ser ud nu, er de velfærdsprofessionelles arbejde forankret i den første virkelighed, og med ideen om den nye bydel påpeger de professionelle, at det er deres opgave at bringe dem, der bebor den anden virkelighed, ind i den første virkelighed. Skulle vi efterleve de professionelles ønsker om at skabe bevægelser i de samfundsmæssige dynamikker sammen med de unge, så ville det bryde med den virkelighedsorden, som Negts analyse kortlægger. De professionelles ide om at skabe kollektive rammer for velfærdsudvikling, ikke bare som et netværksorienteret arbejde i den tværprofessionelle samarbejdsstruktur, men i stedet som et samarbejde med de unge, kan være et muldvarpeskud, der peger frem mod mulige alternativer.

'Vild Velfærd' i et forandringsperspektiv med de unge i centrum

Hvad er forandringsperspektivet så, når vi kigger tilbage på 'Vild Velfærd'? Ser vi konturerne af alternative fremtidsudkast til fremmedgørende strukturer? Ser vi konturerne af nye løsninger, der kan skabe mere bæredygtig praksis i arbejdet med marginaliserede unge? Eller har 'Vild Velfærd' reproduceret, endda måske etableret, selvsamme fremmedgørende løsninger, som projektets foreslåede løsninger er tænkt som alternativer til?

Det kommer an på, på hvilken måde både de unges og de professionelles nye bud tolkes. I analysen koncentrerer vi os om de perspektiver i både de unges og de professionelles alternative bud, der netop fremstår som alternativer og alternativ viden. I de unges utopier er pointen netop, at ingen er i den anden virkelighed – ingen 'fucker op', eller hvis de gør, er det okay, og man får hjælp (protokol 24.9.2020, 1.10.2020). Eller sagt på en anden måde: Alle er 'normale', og der er plads til alle i den første virkelighed. På den måde peger de unges utopiarbejde på en helt anden samfundsstruktur, hvor der ikke eksisterer to virkeligheder. Hvis dette er gældende, antyder de unges utopier et transcenderende og emancipatorisk perspektiv, der grundlæggende bryder med den gældende samfundsstruktur og fremstår som et vidensmæssigt alternativ; en slags vidensgrundlag for nye veje ud af marginalisering. Konsekvensen er, at spørgsmålet om at høre til i en rigtig eller en forkert virkelighed er aflyst. Alle hører til i samme virkelighed og formår at være der. I den optik bliver de unges arbejde et radikalt svar på spørgsmålet om alternative velfærdsorganiseringer, idet de ikke alene peger på alternative organiseringer; de peger på et alternativt struktureret samfund.

På samme måde fremhæver vi de alternative organiseringer i de professionelles forslag til en bydel. Hvis vi går med de professionelles ideer om at se på samfundsmæssige strukturer sammen med de unge og altså placerer de unge som ligeværdige

partnere i udviklingen af alternative velfærdsorganiseringer, så kan sådanne udkast potentielt bryde med den orden eller logik, der præger feltet nu. Det vil være de unges viden om egen livssammenhæng, der giver retning og definerer det velfærdsprofessionelle arbejde, der skal udføres for at afhjælpe deres marginalisering. Der vil være tale om et samarbejde i stedet for individualiserede indsatser.

På den anden side står spørgsmålet om, hvad de unges orientering mod 'det normale', 'det almindelige', stiller af betingelser for et forandringsperspektiv? Her kan det diskuteres, om de unges perspektiv, deres stræben efter det normale og den konformitet (villa, Volvo og vovse), der karakteriserer deres utopier, netop, som Bloch pointerer, er fanget i en særlig orden – i dette tilfælde fanget i den orden, der opstår imellem den første og den anden virkelighed. De unge synes at dele samme meritokratiske opfattelse, som ifølge Negt karakteriserer personer fra den første virkelighed: Hvis du klarer dig, er det din egen fortjeneste, og omvendt er det din egen skyld, hvis du 'fucker op'. Eller også kan der argumenteres for, at de unge har internaliseret den opfattelse. Uanset hvad peger denne tolkning ikke i retning af emancipation, men snarere det modsatte. På samme måde kan der stilles skarpt på de professionelles bud: Det kan så at sige blive en gratis omgang, hvis samarbejdet med de unge alene udfoldes i en dialogisk arena, hvor der ikke reelt eksperimenteres med de nye løsninger, der kommer ud af samarbejdet. Er dette tilfældet, er den nye bydel ikke et mangfoldigt og deltagerbaseret alternativ; det er snarere en populistisk ide, der er slået om "i en relativistisk fetichering af 'diversitet' som sådan" (Nielsen, 2011, s. 63). Disse perspektiver er knap så flatterende, og de stiller store spørgsmål til forandringsperspektivet i et aktionsforskningsprojekt som 'Vild Velfærd'.

At bringe mangfoldige vidensformer i spil – i dette projekt de unges viden og erfaringer fra et liv i en marginaliseret position og de professionelles viden fra et arbejdsliv i det sociale felt omkring de marginaliserede unge – skaber nye indsigter og alternative analyser, der kan underlægges drøftelser og yderligere undersøgelser. Denne type viden er i udgangspunktet ikke underlagt samme erkendelsesstyrende interesser – økonomiske, politiske mv. – som man kunne forestille sig, at feltets øvrige vidensgrundlag er underlagt. Den viden, der udspringer af det levede liv og arbejdsliv, har en anden karakter, og vi oplever, at disse vidensformer udfordrer og skærper feltets muligheder for forandring og udvikling – hvis vi giver dem lov. I 'Vild Velfærd' etableres vigtig ny viden om marginaliseringsdynamikker, der forholder sig til de problematiske forhold i de to virkeligheder. Vi kan samtidig gennem ideerne pege på konkrete løsninger, der her og nu vil afhjælpe problemerne for den udværgende generation af marginaliserede unge; det er blandt andre et meget konkret tiltag som anderledes åbningstider i fritidsinstitutionerne. Vel vidende at vi ikke med sådan en løsning imødekommer den strukturkritik, som både forskere, unge og professionelle udtrykker – skal vi så alligevel bare implementere den? Ser vi på den instrumentalismekritik, vi fremlagde tidligt i artiklen, må svaret være nej – alle muldvarpeskud ender potentielt med at slå om og miste deres demokratiske indhold, når der implementeres i stor

skala. Alligevel er svaret nok ja, men det er endog meget langt fra den forandringsambition, artiklen her rammesatte i begyndelsen.

Om forfatterne

Ditte Tofteng er docent, ph.d. indenfor det pædagogiske område på Københavns Professionshøjskole, Institut for Pædagoguddannelse. Hun har i mange år arbejdet med velfærdsprofessionelt arbejde omkring udsatte unge med et særligt blik på deltagelsesprocesser. Hun er særligt optaget af aktionsforskningens muligheder som forandringskraft ift. bæredygtig samfundsmæssig udvikling.

Mette Bladt er lektor, ph.d. indenfor det socialpædagogiske område på Københavns Professionshøjskole, Institut for Pædagoguddannelse. Hun har i mange år arbejdet med samfundsmæssige marginaliseringsprocesser med særligt fokus på udsatte unge. Hun har igangsat og gennemført adskillige forskningsprocesser sammen med unge med det formål at lade de unge være centrale aktører i både problemdefinition og løsning for på den måde at skabe ny viden og nye forandringsmuligheder ift. marginalisering og udsathed.

Referencer

- Adorno, T. W. & Bloch, E. (1990). Den utopiske længsel. *Kontext*, 54, 91–105.
- Bladt, M. & Percy-Smith, B. (2021). Transformative participation in the lifeworlds of marginalised youth: learning for change: Revisiting youth and inequalities in Europe. I M. Bruselius-Jensen, I. Pitti & E. K. M. Tisdall (Red.), *Young people's participation in Europe: Revisiting youth and inequalities* (1 udg., s. 275–292). Policy Press.
- Bladt, M., Tofteng, D., Bertelsen, L., Christensen, R. & Madsen, L. (2021). *Vilde problemer, tam velfærd? Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, 5(2), 12. <https://tidsskrift.dk/FPPU/article/view/129124>
- Bladt, M. & Christensen, R. (2021). Marginaliserede unge og transformativ deltagelse. I M. Petersen & I. Kornerup (Red.), *Børn som deltagere i professionel praksis: Åbninger, muligheder og rettigheder* (s. 187–203). Hans Reitzels Forlag.
- Bladt, M. og Christensen, R. (2020). Fordi vi ikke vil være fucking tabere. *Social Kritik*, 161(32), 28–34.
- Bladt, M., Tofteng, D. M. B. & Madsen, L. (2017). Deltagelse som didaktik: en særlig pædagogisk faglighed. I T. Ritchie & D. Tofteng (Red.), *Didaktik for pædagoger* (s. 86–105). Billesøe & Baltzer.
- Bladt, M. (2013). *De unges stemme: udsyn fra en anden virkelighed*. Ph.d.-afhandling. Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring, Roskilde Universitet.
- Bloch, E. ((1959)1986). *Principle of hope – vol 1–3*. MIT Press Ltd.
- Brydon-Miller, M., Greenwood, D. & Maguire, P. (2003). Why action research? *Action Research* 1(1), 9–28. <https://doi.org/10.1177/14767503030011002>
- Conklin, J. (2008). *Wicked problems & social complexity*. CogNexus Institute. <https://cognexus.org/wpf/wickedproblems.pdf>

- Driskell, D. (2002). *Creating better cities with children and youth – a manual for participation*. Unesco Publishing. Routledge.
- Edwards, A. (2011). Building common knowledge at the boundaries between professional practices: Relational agency and relational expertise in systems of distributed expertise. *International Journal of Educational Research*, 50, 33–39.
- Engelstad, P. H. (1995). Fra dialogkonferanser til utviklingsorganisasjon – virkemidler i aksjonsforskning og bedriftsutvikling. I O. Eikeland & H. D. Finsrud (Red.), *Research in action/forskning og handling – søkelys på aksjonsforskning*. Arbeidsforskningsinstituttet.
- Finansministeriet. (2020). *Økonomisk analyse: Behov for 2. generationsreformer*. <https://fm.dk/udgivelser/2020/oktober/oekonomisk-analyse-behov-for-2-generationsreformer/>
- Gilliam, L. (2022). Being Muslim ‘without a fuss’: Relaxed religiosity and conditional inclusion in the Danish school and society. *Ethnic and Racial Studies*, 45(6), 1096–1114. <https://doi.org/10.1080/01419870.2021.1971733>
- Hagedorn-Rasmussen, P., Lund, H., Mac, A., Sørensen, P. K. & Thomsen, R. (2021). Lærende kortlægning. *Forskning og Forandring*, 4(2), 1–22. <https://doi.org/10.23865/fof.v4.3319>
- Hagedorn-Rasmussen, P., Warring, N. & Aabro, C. (2021). Koncepter i arbejdslivet. I A. M. Hansen, A. Jakobsen, A. Kamp, B. S. Nielsen & K. T. Nielsen (Red.), *Arbejdslivet i kritisk perspektiv: Problemstillinger og tendenser* (s. 140–160). Frydenlund.
- Härnsten, G (1994). *The research circle: Building knowledge on equal terms*. Swedish trade union confederation.
- Horkheimer, M. & Adorno, T. W. (2001 (1944)). *Oplysningens dialektik – filosofiske fragmenter*. Gyldendal.
- Husted, M. & Tofteng, D. M. B. (2014). Critical utopian action research. I D. Coghlan & M. Brydon-Miller (Red.), *The SAGE encyclopedia of action research* (1. udg., bind 1, s. 230–232). SAGE Publications.
- Husted, M. & Tofteng, D. M. B. (2006). The common third: The researchers, the participants and their common creation. I K. Aagaard Nielsen & L. Svensson (Red.), *Action research and interactive research: Beyond practice and theory* (1 udg., s. 259–277). Shaker Publishing.
- Jacobsen, M. H. (2003). Ikke endnu – den ufuldkomne (u)virkelighed: om utopien i Baumans og Blochs samfundstænkning. *Social Kritik*, 87, 64–81.
- Jungk, R. & Müllert, N. (1984). *Håndbog i fremtidsværksteder*. Politisk Revy.
- Jungk, R. (1988). *Modets princip – stridsskrift mod resignation*. Politisk Revy.
- Justitsministeriets Forskningskontor. (2021). *Udvikling i børne- og ungdomskriminalitet 2011–2020*. <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/06/Udvikling-i-boerne-og-ungdomskriminalitet-2011-2020.pdf>
- Justitsministeriets Forskningskontor. (2012). *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001–2011*. https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/Udviklingen_i_boerne-_og_ungdomskriminalitet_2011.pdf
- Lewin, K. (1946). *Resolving social conflicts*. Harper & Brothers.
- Mathiesen, T. (1971). *Det ufærdige*. PAX forlaget A/S.
- Mortensen, J. (2013). *Livsverden og fænomenologi i moderne sociologi – Habermas, Luhmann og Giddens*. Frydenlund.
- Negt, O. (1985). *Det levende arbejde – den stjålne tid*. Politisk Revy.

- Negt, O. (1997). Globalisering, ekspropriation og det moderne problem, 'Conditio Humana'. Forelæsning i anledning af Oskar Negts udnævnelse til æresdoktor ved Roskilde Universitetscenter, september 1997. / Nielsen, B. S., (Overs.) (1997). Negt: Globalisering, ekspropriation og det moderne problem om "conditio humana". *Social Kritik*, 52/53, 28–39.
- Nielsen, K. A. (1996): *Arbejdets sociale orientering*. Forlaget Sociologi.
- Nielsen, K. A. (2001). At frisætte subjektivitet. *Nordiske Udkast*, 1, 5–22.
- Nielsen, B. S. (2011). Vinden blæser på spørgsmål og svar – om kritisk humanisme og universiteternes opgave i dag. *Social Kritik*, 128, 60–81.
- Nielsen, K. A. & Nielsen, B. S. (2006). Kritisk-utopisk aktionsforskning. Demokratisk naturforvaltning som kollektiv dannelsesproces. I T. B. Jensen & G. Christensen (Red.), *Psykologiske og pædagogiske metoder* (s. 155–181). Roskilde Universitetsforlag.
- Paaby, K., Nielsen, B. S. & Nielsen, K. A. (1992). Erfaringer med fremtidsværksteder. *Social Kritik*, 18, 110–27.
- Reason, P. & Bradbury, H. (2001). Introduction: Inquiry and participation in search of a world worthy of human aspiration. I P. Reason & H. Bradbury (Red.), *Handbook of action research* (s. 1–15). Sage.
- Regeringen. (2018 (rev. 2021)). *Et Danmark uden parallelsamfund*. https://www.regeringen.dk/media/4937/publikation_%C3%A9t-danmark-uden-parallelsamfund.pdf
- Regeringen. (2021). *Et tryggere Danmark*. <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/11/Et-tryggere-Danmark.pdf>
- Rittel, H. & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Sciences*, 4, 155–169.
- Tofteng, D. M. B. & Husted, M. (2021). Utopien om at stjæle tiden tilbage: et forsvar for den konkrete utopi. I M. Husted & D. Tofteng (Red.), *Utopier i arbejdslivet* (s. 75–98). Klim.
- Tofteng, D. & Bladt, M. (2017). Det tværprofessionelle samarbejde – et paradoks i skolens socialpædagogiske arbejde? *Tidsskrift for Professionsstudier*, 13(25), 14–23. <https://doi.org/10.7146/ftp.v13i25.96968>
- Tofteng, D. & Bladt, M. (2020). 'Upturned participation' and youth work: using a Critical Utopian Action Research approach to foster engagement. *Educational Action Research*, 28(1), 112–127. <https://doi.org/10.1080/09650792.2019.1699843>
- Tofteng, D. M. B. & Madsen, L. (2020). Om at sidde på hænderne og gå All In: deltagelse som pædagogisk handlerepertoire. *Social Kritik*, 32(161), 35–41.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet. (2017). *Forsk2025*. <https://ufm.dk/publikationer/2017/filer/forsk2025.pdf>
- Vaaben, N. & Plotnikof, M. (Red.) (2019). *Tid til velfærd? Tidsorganiseringer i velfærdsprofessionerne*. Hans Reitzels Forlag.
- Vive. (2016). *Portræt Ung i Danmark*. <https://www.vive.dk/media/pure/6513/492073>
- Vive. (2018). *Velfærd og trivsel*. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/boern-og-unge-i-danmark-velfaerd-og-trivsel-2018-10762/>
- Aabro, C. (2016). *Koncepter i pædagogisk arbejde* (1. udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Wacquant, L. (2013). Territorial stigmatisering i den avancerede marginalitets tidsalder. *Social Kritik*, 135(25), 10–18.
- Williams, C. (Red.) (2016). *Social work and the city – urban themes in 21st century social work*. Palgrave Macmillan.